

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ»
ДОНЕЦЬКЕ ВІДДІЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО
ГЕОГРАФІЧНОГО ТОВАРИСТВА

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ
НАУКОВОЇ ПАРАДИГМИ
ЕКОНОМІКО-ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНИ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***VII* всеукраїнської науково-практичної конференції**

***8* грудня 2011 року**

Донецьк 2011

ББК 65.049

С 91 Сучасні тенденції наукової парадигми економіко-географічної освіти України
[Текст]: збірник матеріалів VII всеукраїнської науково-практичної конференції (Донецьк, 8 грудня 2011 року) / Наук. ред.: д.пед.н., професор Ю.А. Романенко. – Донецьк: ДІСО, 2011. – 231 с.

У збірнику представлені наукові матеріали, які висвітлюють важливі теоретичні та методологічні аспекти розвитку географічної науки, сучасні тенденції територіальної організації суспільства, пріоритетні напрямки природокористування, реалії та перспективи соціально-демографічного розвитку, місце України у світових інтеграційних процесах, особливості духовного відродження українського народу. Збірник матеріалів конференції стане у нагоді науковцям, аспірантам, студентам, вчителям загальноосвітніх навчальних закладів і всім тим, хто цікавиться актуальними аспектами суспільногеографічного розвитку.

Редакційна колегія:

Олійник Я.Б., доктор економічних наук, професор;
Степаненко А.В., доктор географічних наук, професор
Токій В.В., доктор фізико-математичних наук, професор;
Шаповалов В.В., доктор хімічних наук, професор;
Таранець В.І., кандидат геолого-мінералогічних наук, професор;
Маргулов А.Х., кандидат історичних наук, доцент;
Відок А.П., кандидат медичних наук, доцент;
Приходченко Т.А., кандидат економічних наук, доцент;
Щербіна Н.М., кандидат географічних наук, доцент;
Чижикова О.А., кандидат географічних наук, доцент;
Титова А.П., кандидат географічних наук;
Яковлева Ю.К., кандидат економічних наук.

Рецензенти:

Шищенко П.Г., член-кореспондент Академії педагогічних наук України, президент Українського географічного товариства, доктор географічних наук, професор (Київський національний університет ім. Тараса Шевченка)

Благодарний О.І., кандидат економічних наук, доцент, заступник завідуючого відділом проблем просторового розвитку територій Інституту економіко-правових досліджень НАН України (м. Донецьк)

Затверджено Вченою радою Північного регіонального відділення «ДІСО» (протокол № 2 від 06.12.2011 р.).

Автори опублікованих матеріалів несуть відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Точка зору редакції не завжди збігається з точкою зору авторів.

© ДІСО, 2011

<i>Горюхой Д.А., Пальчик М.Н., Назаренко Ю.И.</i> Экономические последствия аварии на Чернобыльской АЭС и аварии на АЭС «Фукусима»	120
<i>Журавльова С.О.</i> Екологізація промисловості.....	122
<i>Кавиришин О.Г., Полонська Н.М.</i> Енергосбереження – головний напрямок модернізації міського господарства	124
<i>Коваль Т.Є.</i> Фіскальні аспекти вдосконалення економічного механізму раціонального природокористування в Україні	127
<i>Лисенко Т.П.</i> Економічні передумови пошуку шляхів ресурсозбереження	129
<i>Мартинюк В.</i> Ландшафтна структура водозбору озера Задовже (проектований Національний парк “Нобельський”)	131
<i>Матвеева М.О.</i> Экологическое образование и безопасность жизни в современных условиях	134
<i>Морозова І.Г.</i> Особливості раціонального природокористування в Україні	137
<i>Нетша О.</i> Антропогенне навантаження на ландшафтні комплекси північноазовських кіс та шляхи їх збереження	140
<i>Плужникова Є.А.</i> Роль кам'яного вугілля у паливно-енергетичному комплексі Донецької області.....	142
<i>Половян Н.С., Натрус С.П.</i> Проблеми переробки отходов.....	144
<i>Ткаченко Н.М.</i> Может ли Украина избавиться от энергетической зависимости?.....	146
<i>Щербіна Н.М.</i> Сучасні проблеми комплексного природокористування в умовах сталого розвитку	149
СЕКЦІЯ V	
СУЧАСНА СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА СТРУКТУРНОЇ ПЕРЕБУДОВИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	
<i>Мизевич М.Е.</i> Современное состояние легкой промышленности Украины	155
<i>Сокрутенко О.-А. С.</i> Розвиток інвестиційної активності у Донецькій області.....	158
<i>Сотнікова К.В.</i> Концепція стратегії розвитку економічного потенціалу підприємств машинобудівної галузі.....	161

населення, існує загроза їх виснаження ще перед тим, як буде здійснений перехід на використання нових джерел енергії. Тим більше, що суспільство відчуває все більший дефіцит відно влованих природних ресурсів.

В умовах повного господарського розрахунку особливо актуальним є поєднання адміністративних методів природоохоронної діяльності господарств і економічних стимулів. Економічне стимулювання здійснюється методами позитивної і негативної мотивації.

1. Андреева Н.Н. Экологически ориентированные инвестиции: выбор решений и управление: [монография] / Н.Н. Андреева. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины. – 2006. – 536 с.
2. Буркинский Б.В., Степанов В.Н., Харичков С. К. Экономико-экологические основы регионального природопользования и развития: [монография] / Б.В. Буркинский. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины. – 2005. – 575 с.
3. Статистичний щорічник України за 2007 рік / За ред. Осауленка О.Г. – К.: Консультант. – 2008. – 572 с.
4. Статистичний збірник «Довкілля України» за 2004 рік / Державний комітет статистики Укр.: за редакцією Ю.М. Остапчука. – К., 2005. – 260 с.
5. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки.
6. Аналітична доповідь «Довкілля України у 2008 році» / Державний комітет статистики України. під заг. кер. Ю.М. Остапчука. – К., 2007.

Непша О.,

Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Б. Хмельницького

АНТРОПОГЕННЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА ЛАНДШАФТНІ КОМПЛЕКСИ ПІВНІЧНОАЗОВСЬКИХ КІС ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ

Коси розташовані на північному узбережжі Азовського моря в межах Донецької, Запорізької та Херсонської адміністративних областей України. Це Крива (10 км завдовжки), Білосарайська (14 км), Бердянська (23 км), Обітчина (30 км) і Федотова (45 км) та ряд невеликих кіс, які виступають в море на 1-2 км: Самсонова, Безіменна, Широкинська, Ляпинська, а також Степанівська коса (пересип Молочного лиману). Їх загальна площа становить близько 16 тис. га.

Загальні темпи освоєння кіс за останні 80 років можна вважати помірними. Натомість коси почали забудовувати, збільшувалася чисельність населення, щільнішою ставала мережа комунікацій. Цей процес є інтенсивним і нині, хоча підтоплення приазовських кіс викликало погіршення умов для утримання в належному стані окремих будівель і комунального господарства міст і селищ, а також для освоєння та забудови їх території. Разом скорочення площ піщано-черепашкових степів спричинило

забудовою кіс. Селітебне освоєння кіс вже досягло межі достатнього забезпечення притулку для постійно проживаючого населення та насичення прибережних смуг будівлями рекреаційного призначення. За нею може розпочатися деструкція рекреаційного потенціалу та неможливість самовідновлення ландшафтів кіс.

Охорона ландшафтної різноманітності північноприазовських кіс є складним завданням, яке тісно пов'язане з комплексною проблемою охорони раціонального природокористування як в межах акваторії моря, так і в басейнах річок, які його живлять.

В теперішній час нині простежується тенденція до аномально високих темпів руйнування берегів і акумулятивних утворів Азовського моря. В 60-70-х роках ХХ ст. величини акумуляції на косах були в 2-3 рази меншими за об'єми розмиву внаслідок масового вивозу піщано-черепашкового матеріалу для потреб будівництва.

З метою збереження ландшафтних комплексів північноазовських кіс були створені і продовжують створюватись території та об'єкти природно-заповідного фонду України.

30 червня 2000 року був створений найбільший регіональний ландшафтний парк в Донецькій області - «Меотиди», розташований на території Новоазовського, Першотравневого та Володарського районів на загальній площі 14 351,9 га. На території парку знаходяться два водно-болотних угіддя міжнародного значення: «Затока Білосарайська та коса Білосарайська» та «Затока Крива та коса Крива», до складу яких входять заказники «Бакаї Кривої коси», «Сланчанські бакаї», «Приазовський чапельник», «Білосарайська коса» та інші, що відіграють важливу роль для збереження місць гніздування та міграційних зупинок птахів. Особливу актуальність охорона місць перебування птахів набуває, з одного боку, у зв'язку з наявністю великої кількості зручних та багатих харчовими ресурсами водно-болотних угідь, а з іншого боку – традиційним використанням кліматичних ресурсів Азовського моря населенням для оздоровлення та відпочинку. У зв'язку з цим адміністрацією парку розроблені та функціонують екологічні тропи: водний маршрут «Дзензик Кривої коси», піший маршрут «Сланчанські Бакаї», облаштований оглядовий маяк «Кривокоський лиман», створена рекреаційна зона «Екологічне село» на стріці Кривої коси. На базі регіонального ландшафтного парку «Меотиди» Указом Президента України від 25.12.2009 № 1099/2009 створено національний природний парк (НПП) з однойменною назвою.

В перспективі заказником місцевого значення повинна стати не лише більша частина Самсонової («Сланчиків під» – 289 га), але й Ляпинської («Ляпино» – 120 га) коси.

На Бердянській косі створений ландшафтний заказник національного значення «Заплава р. Берди» (1416,9 га) в північно-східній її частині, де, не зважаючи на селітебну освоєність прилеглих територій, збереглися природний помережений численними лиманами ландшафт, типова лучно-галофітна і водно-болотна рослинність. На косі є

також пам'ятки природи місцевого значення «Острів Малий Дзендзик», «Острів Великий Дзендзик», «Астапиха», що розташовані у Бердянській затоці і мають загальну площу 70 га, а південна частина коси (5 га) є ботанічним заказником місцевого значення.

Обитічна коса є єдиною з усіх на північному узбережжі Азовського моря, територія і значні площі акваторії навколо якої належать до ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Коса Обитічна» (загальна площа 8863 га, з них 2210 га суходолу і 6653 га - акваторії).

На території Степанівської коси (пересипу Молочного лиману) функціонує ландшафтний заказник місцевого значення «Степанівська коса» (200 га).

Північна частина Федотової коси (від смт Кирилівка до с.Степок) вже майже втрачена для ефективної охорони із-за значних антропогенних впливів, а південна (від с.Степок до о-ва Бірючого) задовільно охороняється як ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Коса Федотова» (1910 га). Територія о-ва Бірючого (площа 7732 га) входить до складу Азово-Сиваського національного природного парку (загальна площа - 57,4 тис. га).

Указом Президента від 10.02.2010 року № 154/2010 в Запорізькій області створено національний природний парк «Приазовський» до складу якого увійшла ділянка Федотової коси та оголовок Бердянської коси і прибережна частина Степанівської коси з боку Молочного лиману.

Таким чином, північноазовські коси можуть бути інтегровані в єдину загальноєвропейську природоохоронну мережу шляхом створення НПП та РЛП в поєднанні з раціональними формами природокористування на територіях природно-заповідного фонду. На самих косах слід надати перевагу регламентованій рекреаційно-оздоровчій галузі, зеленому та екологічному туризму.

Плужникова Є.А.,
Інститут економіко-правових
досліджень НАН України,
м. Донецьк

РОЛЬ КАМ'ЯНОГО ВУГІЛЛЯ У ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОМУ КОМПЛЕКСІ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Паливно-енергетичний комплекс – складна міжгалузєва система видобутку й виробництва палива та енергії (електроенергії та тепла), їх транспортування, розподілу й використання. До ПЕК відносяться такі галузі як: вугільна, нафтова, газова, торфова промисловість, електроенергетика, теплоенергетика, а також тісно пов'язані обслуговуючі підприємства (високовольтні лінії, трубопроводи). Важливість стабільної та ефективної